

Un recorregut per

A la sala Metrònom de Barcelona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya hi ofereix, a través del KRTU i fins a final d'aquest mes de maig, una exposició que abasta més de dos mil audiovisuals.

L'exposició 'Fora de camp, set itineraris per l'audiovisual català', ens permet d'apreciar obres del poeta Joan Brossa, per exemple: 'Continuïtat a TVC (Animàtica)', 'El pianista i la flautista (acció musical)' o 'El consumidor'.

"Fora de camp" és terminologia del llenguatge audiovisual que vol dir "fora d'enquadrament". És una expressió que designa la realitat abastada implícitament, però que resta al marge del punt d'enfocament de la càmera, i que no per això deixa d'existir. Gilles Deleuze diu que és "allò que no es veu ni se sent i que, això no obstant, és perfectament present". Amb aquest criteri el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha organitzat, a través del KRTU (Kultura, Recerca, Tecnologia i Universals), una exposició titulada *Fora de camp. Set itineraris per l'audiovisual català*. L'objectiu és d'explorar tot el territori de la creació audiovisual que hi ha al marge del sistema dominant de producció i d'exhibició de la imatge en moviment.

L'exposició té el precedents de dues d'anteriors, també organitzades pel KRTU: *Literatures submergides* i *Alter-musiques natives*. La pretensió d'aquestes dues experiències era de mostrar tota la realitat que nodreix de la creativitat cultural, però que per un motiu o altre resta fora dels circuits comercials. Vicenç Altaió, director del KRTU, s'estima més

parlar d'arqueologia contemporània, a l'hora de designar la línia de treball que duu a terme el KRTU i que es plasma en activitats i exposicions. "Es tracta de fer emergir la creació literària, plàstica, musical i audiovisual que s'ha materialitzat al marge de la gran indústria cultural". En aquest context cal emmarcar l'exposició que es va fer l'any 1991 sobre tota la creació literària que transcorre fora dels canals establerts per la indústria editorial. Més endavant, l'any 95, es va fer això mateix amb la música,

en una exposició que es proposava d'oferir una panoràmica de l'experimentació musical produïda a Catalunya, música que ha esdevingut una alternativa cultural i que ha marcat nous camins.

És justament amb aquest criteri bàsic que s'ha articular l'exposició que aquests dies presenta la sala Metrònom de Barcelona sobre l'audiovisual català. Com que és de caràcter itinerant, anirà a Girona, a Lleida i també als Premis Octubre, amb la possibilitat de presentar-se, fins i tot, al Festival de Cinema de Sitges i al de Sant Sebastià.

El muntatge comprèn set itineraris temàtics que permeten de revisar produccions fetes des del 1960 fins ara, a la frontera mateix d'allò que s'identifica com a "fora de camp". La majoria d'aquestes obres han estat realitzades per autors interdisciplinaris, sovint inclassificables, que treballen o que han treballat a la frontera del cinema, la música, el vídeo, les arts plàstiques o la tecnologia digital. Artistes com Carles Santos, Joan Brossa o Francesc Torres han utilitzat sovint formats ben diferents per expressar-se amb tota llibertat creativa.

La part més laboriosa d'aquesta

'audiovisual català

ARXIU / RAFA GIL

ARXIU / RICARD CUGAT

exposició ha estat la de cercar i identificar tot el material. Ha calgut visualitzar, classificar i catalogar més de dos mil audiovisuals, dirigits i realitzats per cineastes, videïstes i artistes, per estructurar el discurs narratiu de l'exposició. Moltes de les obres es trobaven en un estat de conservació precari, de manera que ha calgut prendre certes mesures de preservació i de restauració. Han estat cinc anys de feina intensa i sense treva que Aurora Corominas i Ramon Espelt han assumit, com a comissaris del projecte que són. "La feina va començar fa cinc anys, quan vam haver de localitzar el material que més o menys coneixíem", explica Aurora Corominas, professora de realització audiovisual

a la Universitat Pompeu Fabra. Les principals fonts de recerca i de documentació han estat els autors, que ja tenien localitzats, i les filmoteques de la Generalitat de Catalunya, de la Generalitat valenciana i, finalment, la filmoteca espanyola. "El criteri de selecció eren bàsicament d'ordre cronològic (dels anys 60 als 90), i que els materials no fossin ni comercials ni de ficció". A partir d'aquí calia classificar-los temàticament i, més endavant, estructurar la manera de presentar-los. "Vèiem clar que l'estructura de l'exposició havia de seguir una lectura transversal i temàtica". L'heterogeneïtat dels autors aplegats i la mescla de suports i formats en la presentació ha resultat un dels punts més polèmics. A

més, les imatges en moviment obliguen a la immobilitat absoluta del visitant i, per tant, proposen una lectura diferent de la pintura o de la fotografia. Per això, des d'un principi, van comptar amb l'assessorament de Jordi Balló, que va ser decisiu a l'hora d'imaginar la manera de mostrar les imatges. En molts casos la solució ha consistit a fer films de films i a treballar amb muntatges. Amb tot, la clau ha estat de dividir tot el material en set apartats bàsics que presenten els continguts audiovisuals. A més, s'ha estructurat l'espai expositiu en blocs diferenciats, però de manera que oferissin un aspecte de conjunt, de visió aglutinant. Els set itineraris marquen el discurs de l'exposició: la ciutat, la

El dissenyador Xavier Mariscal (esquerra) i el cineasta Manuel Huerga (dreta) hi presenten obres audiovisuals seves. Com totes les que es presenten en aquesta exposició, es troben al marge de la gran indústria cultural.

El muntatge comprèn set itineraris temàtics que ajuden a fer una revisió d'obres fetes des del 1960 fins ara. La majoria d'aquestes obres són interdisciplinàries, sovint inclassificables.

memòria, la música, els miralls, la galeria, l'escenari, i la dansa. La ciutat ha estat una de les fonts d'inspiració audiovisual més potents des dels anys 50. A través dels curts-metratges i de les produccions videogràfiques de l'època veiem que l'autor recorre sovint a l'element urbà per donar fil argumental al seu treball. Obres de Manuel Huerga, Benet Rossell, Carles Comas o Mariscal es mostren en monitors situats en un mòdul dissenyat en forma de contenidor urbà.

L'apartat de la memòria se cen-

tra en la producció que es va realitzar bàsicament els anys de la transició, i que manifesta una clara tendència a revisar el passat i a documentar el nou present. Hi ha treballs de col·lectius efectuats en vídeo com a nou suport, i treballs de Bigas Luna, Néstor Almedros, Carles Santos, Pere Portabella, Jesús Garay, i de cineastes que conreen el nou gènere, com ara Manuel Huerga.

La música és una de les àrees temàtiques més pobres de la cinematografia catalana dels anys 60 als 90. La totalitat del treball es

reduïx gairebé a *Parsifal* i a *Los Tarantos*, i a dos noms propis, Carles Santos i Josep Montes Baquer.

A Miralls impera la consciència autocrítica de l'autor. Els autors de l'Escola de Barcelona, per exemple, reflecteixen aquesta consciència amb recursos com ara el cinema dins el cinema, les cites i les al·lusions al món del cinematografia. Aquesta reflexió crítica del mitjà, la conreen persones com Herralde, Bigas Luna, Guerin, Cerdà i la plasmen videoinstal·lacions de Muntadas, Torres i de Huerga mateixa través del programa *Arsenal*.

Un dels apartats més interessants de la mostra abasta tota la creació cinematogràfica que revisa el treball dels artistes. És l'itinerari anomenat "La Galeria, el gest de l'artista". És un apartat que ha nascut a redós de totes les produccions videogràfiques, realitzades per complementar exposicions retrospectives i antològiques importants: documentals sobre artistes per a televisió, curts-metratges sobre creadors diferents com Miró, Brossa, Dalí, que mostren el moment de l'acte creatiu, més un reguitzell d'obres cinematogràfiques fetes pels artistes mateixos, es despleguen en aquest itinerari que serveix una certa semblança amb el concepte de galeria d'art. Entre els treballs més destacats hi ha produccions de Portabella, Francesc Català-Roca, Jordi Cadena, Manuel Cusó-Ferrer i Francesc Abad.

"L'itinerari de l'Escenari" té per fil argumental la utilització del cinema o del vídeo com a part escenogràfica d'un espectacle. Els Joglars, la Fura dels Baus, Albert

ARXIU / RAFA GIL

Per la seva concepció transversal de concebre l'art, Carles Santos també ha utilitzat el suport audiovisual. L'exposició en mostra uns quants vídeos.

FERRAN CREMADES

La finalitat poètica de l'audiovisual

La creació amb el suport de l'audiovisual, tal com jo el concep, té una part de recerca: la indagació dins el llenguatge poètic. Del curt-metratge, com de tots els altres mitjans que he utilitzat per fer creació, n'espere un resultat que trenque esquemes. El meu vídeo *Temps* figura inclòs dins l'itinerari anomenat "Miralls", segurament perquè és una producció que té una consciència lingüística clara.

Aquest curt-metratge és una creació que reflexiona sobre el temps en aspectes diferents. El temps quotidià s'hi mostra a través dels mecanismes ocults d'un rellotge. El temps que passa en la producció, a través d'una espècie de forja. També hi ha el temps real fent bullir la llet que acaba sobreeixint de la cassola. En aquesta creació ens adonem de la manca de personatges. No hi ha cap que pugui apagar el foc quan la llet sobreix o que pugui agafar el telèfon quan sona. L'objectiu principal del vídeo és la funció poètica, perquè es troba gairebé descontextualitzat de la realitat social del moment. L'única referència a l'actualitat és la veu del curt-metratge. A *Temps* se senten una sèrie de veus de ràdio que expliquen notícies sobre l'església, la banca i sobre la vaga general.

Aquest vídeo, com tots els altres del mateix grup, és un intent de portar el llenguatge cinematogràfic al seu extrem, la bellesa poètica. Com a escriptor que sóc, veig que tot allò que pot trasmetre un llenguatge com el literari, pot també ésser dit en un curt-metratge. Sóc un cineasta frustrat, i vaig tendir a la literatura perquè tot plegat era més barat: amb un bolígraf i un centenar de folis, ja pots treballar.

Escriptor

Boadella i Marcel·lí Antúnez han produït en certs moments obres pròpies en el camp del curt-metratge i del llarg-metratge cinematogràfics i en els camps del vídeo i la televisió. És la pràctica parateatral d'aquests artistes creadors d'accions que dona sentit al sisè itinerari.

El setè i darrer apartat toca les seqüències enregistrades entorn del món de la dansa. "Dansant" és el títol d'un itinerari que, a banda mostrar-nos unes imatges de Gades ballant a la Rambla, recull tota la producció feta en allò que se'n diu videodansa, un gènere específic dins el vídeo, al qual s'han apuntat artistes com l'Àngels Margarit o Cesc Gelabert, que han col·laborat estretament amb autors com Núria Font, Maite Ninou o Joan Pueyo.

Per veure la totalitat de l'exposició calen vint-i-una hores senceres. Però, segons el KRTU, l'objectiu s'ha complert amb escreix. "Nosaltres hem aixecat un mapa topogràfic de l'audiovisual català" puntualitza Aurora Corominas. La recerca haurà servit per catalogar un material cinematogràfic que, en el millor dels casos, romaní oblidat en alguna lleixa d'alguna filmoteca. De la resta, se n'ha fet còpia i s'ha replicat i passarà a les cambres de conservació de les filmoteques respectives fins que algú no les torni a revisar.

Eulàlia Ferrando

<http://www.llorenslibreria.com>

Llorens
Libreria

L'Alameda, 50
03803 ALCOY (Alicante)

Tels.: 96 533 25 46 - 96 552 40 41

Fax: 96 552 05 08

E-mail: alameda@llorenslibreria.com